

Veřejné finance

3. Rozpočty - atributy veřejných rozpočtů

Veřejné finance

Základní znaky rozpočtů

- Rozpočty reflektují možnosti, co vláda má a naopak nemá v plánu.
- V rozpočtech se odrážejí priority.
- Rozpočet zobrazuje relativní poměr rozhodnutí, která jsou udělána ve vztahu k místním záležitostem nebo ke všem voličům, ve vztahu k efektivitě, účinnosti, a dalším širším veřejným cílům.
- Rozpočty představují silný nástroj zodpovědnosti vůči občanům.
- V rozpočtech jsou zachyceny preference občanů pro různé formy zdanění.
- Na národní úrovni ovlivňuje rozpočet ekonomiku.
- Rozpočet vyjadřuje relativní možnosti různých individualit a organizací ovlivnit rozpočtové výdaje.

Veřejné finance

Základní znaky rozpočtů

Veřejné rozpočty mají politický dopad.

Platí to i obráceně? Jsou klíčová politická rozhodnutí dělána v kontextu rozpočtů?

Odpověď má několik částí:

- 1) Co je rozpočtování?
- 2) Co je veřejné rozpočtování – jako protiklad k rozpočtům soukromých subjektů?
- 3) Co znamená „politické rozhodnutí“ v kontextu veřejného rozpočtování?

Veřejné finance

1) Co je rozpočtování?

■ **Podstatou rozpočtování je to, že jsou alokovány omezené zdroje a tím je vyjádřena volba mezi potenciálními předměty veřejných výdajů.**

- Volby v rámci rozpočtu
- Rovnováha a půjčky
- Rozhodovací (rozpočtový) proces

Veřejné finance

2) Co jsou veřejné rozpočty?

Odlišnosti veřejných a soukromých rozpočtů:

- Ve veřejném rozpočtování jsou vždycky lidé a organizace s odlišnými názory a cíly.
- Veřejné rozpočty jsou více otevřené prostředí.
- Veřejné rozpočty tvoří rozhodující spojnicí mezi občany jako daňovými poplatníky a vládními úředníky.
- Veřejné rozpočty jsou charakterizovány řadou překážek.

Veřejné finance

2) Co jsou veřejné rozpočty?

Veřejné rozpočty mají obecně pět dílčích charakteristik, které je odlišují od jiných forem rozpočtů:

- a) Různorodost aktérů.
- b) Rozdíl mezi těmi, kteří platí daně a těmi, kteří rozhodují, jak budou peníze utráceny.
- c) Veřejný rozpočet jako dokument je důležitým nástrojem veřejné zodpovědnosti.
- d) Veřejné rozpočty jsou velmi citlivé na prostředí.
- e) Veřejné rozpočty jsou neuvěřitelně omezené řadou překážek.

Veřejné finance

2) Co jsou veřejné rozpočty?

ad a) Různorodost aktérů

- Úředníci
- Zákonodárci
- Zájmové skupiny
- Jednotlivci, voliči
- (Soudy)

Veřejné finance

2) Co jsou veřejné rozpočty?

Ad b) Oddělení občanů a politiků, tedy těch, kdo do rozpočtů platí, a těch, kteří rozhodují

Rozdíl mezi plátcí a rozhodovateli vede ke **dvěma základním charakteristikám veřejného rozpočtování**:

- **Veřejná zodpovědnost** znamená, že je nutné ujistit voliče, že každá koruna z veřejných prostředků byla utracena tak, jak bylo předem oznámeno, a že tyto informace jsou přesné a nezkrácené.
- **Politická přijatelnost** znamená, že veřejní úředníci, kteří dělají rozpočtová rozhodnutí, jsou omezeni veřejnými zájmy, jimiž se mají při rozhodování řídit.

Veřejné finance

2) Co jsou veřejné rozpočty?

Ad c) Veřejný rozpočet jako nástroj zodpovědnosti

Z důvodu oddělení plátců a rozhodovatelů se rozpočtový dokument stává důležitým nástrojem právě veřejné zodpovědnosti.

Veřejné finance

2) Co jsou veřejné rozpočty?

Ad d) Citlivost rozpočtů na prostředí

Veřejné rozpočty jsou otevřené vlivům prostředí:

- souhrnná úroveň dostupných zdrojů
- stupeň určitosti příjmů
- náhodné události
- neodstranitelné vlivy (rigidity) z minulých rozhodnutí
- veřejné mínění
- mezivládní systém

Veřejné finance

2) Co jsou veřejné rozpočty?

Ad e) Rozpočtové překážky

Otevřenost k prostředí vytváří potřebu mít rozpočty dostatečně flexibilní.

Rozpočtové překážky:

- právní limity,
- regulace,
- pravidla rozpočtování,
- požadavky na vyrovnanost rozpočtu,
- právní závazky,
- cíle veřejné politiky...

Veřejné finance

3) „Politické rozhodnutí“ v kontextu veřejného rozpočtování

5 základních způsobů, jak se promítá politika do rozpočtování:

- prostřednictvím reformismu
- prostřednictvím jednotkového vyjednávání
- prostřednictvím zájmových skupin
- prostřednictvím rozpočtového procesu
- prostřednictvím rozpočtové taktiky

Veřejné finance

3) „Politické rozhodnutí“ v kontextu veřejného rozpočtování

- **Prostřednictvím reformismu** (politika reformní orientace) - politika a rozpočtování jsou nebo by měly být protichůdné.
- **Prostřednictvím jednotkového vyjednávání** (Politika jednotkového vyjednávání) - rozpočtování jako vyjednávání mezi skupinami aktérů
- **Rozpočtování jako politika zájmových skupin** - zájmové skupiny jsou zásadním aktérem v rozpočtovém procesu
- **Rozpočtování jako politika samotného rozpočtového procesu** - rozpočtový proces sám stojí v centru a těžištěm rozpočtové politiky.
- **Politika rozpočtové taktiky** - politika rozpočtování je soustředěna v debatách o taktice či dílčích politikách, včetně debaty o roli rozpočtu.

Veřejné finance

3) „Politické rozhodnutí“ v kontextu veřejného rozpočtování

Rozhodnutí v rámci rozpočtového procesu

- Veřejné rozpočty musí být rozložitelné do segmentů a jejich strukturu musí být možné v určitých místech narušit.
- Tuto potřebu segmentace splňuje **rozdělení rozpočtu do samostatných, ale přesto napojených, skupin, které se týkají vždy společného rozhodnutí: o příjmech, výdajích, procesu, vyvornosti a realizace.**

Veřejné finance

3) „Politické rozhodnutí“ v kontextu veřejného rozpočtování

Skupiny rozhodnutí

- Skupina rozhodnutí o příjmech
- Skupina rozhodnutí o výdajích
- Skupina rozhodnutí o rozpočtovém procesu
- Skupina rozhodnutí o vyvornosti rozpočtu
- Skupina rozhodnutí o realizaci rozpočtu

Veřejné finance

Mikrorozpočty a makrorozpočty

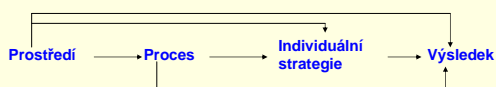
- **Mikrorozpočetnictví** = zaměření na aktéry a jejich strategie.
- **Makrorozpočetnictví** = podmínky vnějšího prostředí, které ovlivňují rozpočtový proces a v podstatě znemožňují konkrétní systémový přístup.

Veřejné finance

Podmínky, které ovlivňují konečný výsledek veřejného rozpočetnictví

Výsledek ovlivňují

- **prostředí,**
- **rozpočtový proces,**
- **individuální strategie.**

Veřejné finance